

Чирук Григорій Леонідович,
*здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти ПВНЗ
«Міжнародний економіко-гуманітарний університет імена академіка
Степана Дем'янчука»*

Старжець Володимир Іванович,
*кандидат історичних наук, доцент кафедри історії, теорії держави і
права та філософії ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний
університет імені академіка Степана Дем'янчука»*

РОЛЬ МИРОТВОРЧИХ МІСІЙ ООН В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ МИРУ

Миротворчі місії ООН – це важливий інструмент міжнародної спільноти для підтримки миру та безпеки у світі. Ці місії спрямовані на запобігання конфліктам, захист цивільного населення, а також підтримку прав людини й відновлення верховенства права [1, с. 452]. З моменту створення першої миротворчої операції у 1948 році, ООН здійснила понад 70 таких місій у різних регіонах світу – від Африки до Близького Сходу та Балкан. Миротворці ООН, часто звані «блакитними шоломами», відіграють ключову роль у стабілізації ситуацій після збройних конфліктів і створенні умов для сталого миру, проте не завжди ці місії мали успіх у забезпеченні миру.

Перша миротворча місія ООН – UNTSO (Організація ООН з нагляду за перемир'ям), 1948 – по наш час. Рада Безпеки ООН 29 травня 1948 року прийняла резолюцію номер 50, яка стала підґрунтям для створення Організації ООН з нагляду за перемир'ям (UNTSO), першої миротворчої місії Організації Об'єднаних Націй. Основним завданням UNTSO було спостереження за дотриманням перемир'я між Ізраїлем та його арабськими сусідами [2].

Місія ООН у Конго (ONUC), 1960–1964 рр. Вона стала першою великою миротворчою операцією, в якій ООН не лише здійснювала спостереження, але й активно втручалася у внутрішній конфлікт. У 1960 році, після здобуття незалежності Республікою Конго від Бельгії, в країні вибухнула політична та військова криза. Бельгія ввела війська

для захисту своїх громадян і економічних інтересів. Прем'єр-міністр Патріс Лумумба звернувся до ООН із проханням про допомогу. Головною метою місії було допомогти новій державі зберегти територіальну цілісність, вивести іноземні війська та відновити порядок. ONUC отримала широкі повноваження – це є першим випадком, коли ООН дозволила застосування сили не лише для самооборони, а й для припинення ворожих дій усередині країни. Вперше з'явилася справжня «озброєна миротворчість», яка стала суперечливим, але необхідним кроком [3].

Місія ООН з тимчасового управління у Камбоджі (UNTAC), 1992–1993 рр. Місія UNTAC є однією з найважливіших в історії миротворчої діяльності ООН, оскільки вона не просто забезпечувала мир, а фактично тимчасово керувала державою. Режим «червоних кхмерів» під проводом Пол Пота вбив близько 2 мільйонів людей у період з 1975 по 1979 рік, після чого країна була окупована В'єтнамом. У складі UNTAC було близько 22 тисяч осіб із понад 100 країн – військові, цивільні експерти, спостерігачі, гуманітарні працівники. Основні завдання місії включали припинення вогню, роззброєння збройних формувань, повернення біженців, організацію вільних і чесних виборів. UNTAC вважається однією з найуспішніших операцій ООН у контексті відновлення миру, хоча критики зауважують, що повна демократизація Камбоджі так і не відбулася [4].

Місія ООН з надання допомоги в Руанді (UNAMIR), 1993–1996 рр. Місія UNAMIR була створена щоб підтримати виконання Арушських угод – мирної угоди між урядом Руанди та повстанським Руандійським патріотичним фронтом. Метою цих домовленостей було завершення багаторічного конфлікту між двома етнічними групами країни – хуту і тутсі. Проте реальність виявилася трагічною. Екстремісти з числа хуту розгорнули систематичне знищення тутсі. За різними оцінками, було вбито від 800 тисяч до понад мільйона осіб. Геноцид відзначався надзвичайною жорстокістю [5].

Сили захисту Організації Об'єднаних Націй (UNPROFOR) у колишній Югославії, 1992–1995 рр. Після розпаду Югославії наприкінці 1980-х років у регіоні спалахнула серія етнічних

конфліктів, які переросли у повномасштабні. Рада Безпеки ООН ухвалила резолюцію, якою було створено Сили захисту ООН – UNPROFOR. Завданням місії було: захист «безпечних зон», супровід гуманітарних вантажів, спостереження за припиненням вогню, підтримка біженців, контроль за дотриманням прав людини та уникнення ескалації бойових дій. Найбільша трагедія сталася у липні 1995 року в Сребрениці – місті, яке було офіційно оголошено «безпечною зоною» під охороною ООН. Попри присутність нідерландських миротворців, боснійсько-сербські сили захопили місто і вбили понад 8 тисяч боснійських мусульман. Це стало найбільшим масовим вбивством у Європі після Другої світової війни і серйозним ударом по авторитету ООН [6].

Ця місія знакова тим, що це була перша участь незалежної України в миротворчих операціях за кордоном. Український контингент, виконав свої завдання з честю і гідністю. 79 українських миротворців на чолі з полковником Миколою Верхоглядом змогли домовитися про евакуацію мусульман із міста Жепа і врятували більше 5 тисяч людей. Після провалу UNPROFOR була створена нова місія – IFOR (Міжнародні сили з підтримки миру під проводом НАТО), яка мала ширші повноваження і дійсно змогла стабілізувати ситуацію після підписання Дейтонських угод у грудні 1995 року. UNPROFOR стала важливим, хоча і трагічним уроком для всієї системи ООН, зокрема в питаннях надання мандатів і відповідальності за безпеку цивільних.

Згодом була проведена успішна місія ООН у Сьєрра-Леоне (UNAMSIL), 1999–2005 рр. Завдяки її зусиллям Сьєрра-Леоне поступово відновилася після війни, і сьогодні є прикладом постконфліктного відновлення в Західній Африці [7]. Місія ООН у Демократичній Республіці Конго (MONUC/MONUSCO), 1999 – дотепер. Ця місія є однією з найдовших і найвитратніших миротворчих операцій в історії ООН. Деякі регіони ДРК й досі нестабільні, а цивільне населення потерпає від нападів озброєних угруповань. Водночас MONUSCO змогла забезпечити низку важливих функцій: підтримку демократичних виборів, відновлення

інфраструктури, медичну допомогу, освіту, боротьбу з сексуальним насильством у конфлікті, захист дітей.

Отже, миротворчі Місії ООН справді мають за мету забезпечення миру і стабільності у різних регіонах нашої планети. Проте, як можна зазначити – не всі миротворчі місії є вдалими, що змушує нас задати важливе питання: «чи потрібно ООН взагалі проводити ці місії, якщо не всі з них приводять до позитивного результату?» На нашу думку, так, тому що більшість цих місій були успішними і сприяли відновленню миру в тому, чи іншому конфліктному регіоні. Але варто зауважувати, що миротворчі місії ООН є лише допоміжним фактором у вирішенні будь-якого конфлікту, основна ж відповідальність лежить на агресорі та воюючих сторонах.

Література

1. Мельниченко Н.О. Міжнародно-правове забезпечення постконфліктного врегулювання (на прикладі практики ООН). Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія «Право». 2022. № 69. С. 451–455.

2. United Nations Truce Supervision Organization. URL: <https://untso.unmissions.org/>

3. The United Nations Operation in the Congo (ONUC). URL: <https://peacekeeping.un.org/mission/past/onucB.htm>

4. United nations transitional authority in Cambodia. URL: <https://peacekeeping.un.org/mission/past/untac.htm>

5. International Tribunal for Rwanda. URL: <https://peacekeeping.un.org/ar/mission/past/unamirS.htm>

6. Former Yugoslavia – UNPROFOR. URL: https://peacekeeping.un.org/mission/past/unprof_p.htm

7. United Nations Mission in Sierra Leone. URL: <https://peacekeeping.un.org/mission/past/unamsil/>